

VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ BİREYSEL BAŞVURUYA TAŞINMASI

Alp Türk Özkan*

Özet

12.09.2010 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği referandumu sonrasında, hak ihlallerinin giderilmesine katkı sağlanması amacıyla, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru inceleme yetkisi ve görevi verilmiştir. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Geçici Madde 1/f.8'e göre, 23.09.2012 tarihinden sonra kesinleşmiş olan kararlara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir. Vergi uyuşmazlıkları bakımından da Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması mümkündür.

Bu çalışmada, vergi hukuku bakımından bireysel başvuru yolu incelenmiştir. Öncelikle bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları incelenmiş ve vergi hukuku bakımından başvuru yollarının tüketilmesi şartı değerlendirilmiştir. Ardından bireysel başvuru usulü, başvuru süreci ve bireysel başvuru sonucunda Anayasa Mahkemesinin verebileceği kararlar ele alınmıştır. Son olarak, vergi hukukunda bireysel başvuruya konu olabilecek haklar, Anayasa Mahkemesi kararları doğrultusunda değerlendirilerek bireysel başvurunun vergi mükelleflerinin haklarının korunmasındaki işlevi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru, Kabul Edilebilirlik, Mülkiyet Hakkı, Adil Yargılanma Hakkı.

THE INDIVIDUAL APPLICATION MECHANISM IN TAX DISPUTES

Abstract

Following the constitutional referendum held on 12 September 2010, the Constitutional Court of the Republic of Türkiye was vested with the jurisdiction and authority to examine individual applications (individual constitutional complaints) to enhance the protection and effective remedy of fundamental rights and freedoms. Pursuant to Provisional Article 1(8) of Law No. 6216 on the Establishment and Rules of Procedure of the Constitutional Court, individual

* Avukat, Kayseri, Türkiye, Attorney at Law, Kayseri, Turkey; E-posta: av.alpturkozkan@gmail.com • Orcid: 0009-0001-5647-7356

applications may be lodged only against decisions that became final after 23 September 2012. Accordingly, individual applications to the Constitutional Court are also available for tax disputes.

This study examines the individual application mechanism from the perspective of Turkish tax law. It first analyses the admissibility criteria governing individual applications and, in particular, evaluates the requirement to exhaust available legal remedies in tax disputes. It then addresses the procedure for lodging an individual application, the application process, and the types of decisions the Constitutional Court may render. Finally, by examining the rights that may be invoked in individual applications concerning tax law in light of the Constitutional Court's case law, the study demonstrates the role of the individual application mechanism in safeguarding taxpayers' fundamental rights.

Key Words: Constitutional Court, Individual Application, Admissibility, Property Right, Right to a Fair Trial.

GİRİŞ

Tarihsel süreçte vatandaşların devletler karşısında temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence ihtiyacı doğmuş ve bu ihtiyaç doğrultusunda gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti de bu kapsamda çeşitli sözleşmelere taraf olmuş ve bu sözleşmelerin gerektirdiği şartları karşılamaya çalışmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bu sözleşmelerden biri olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) 1954 yılında katılmıştır¹. AİHS'nin amacı temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması ve bu güvence konusunda denetim mekanizması oluşturarak demokratik toplum düzenine katkı sağlamaktır.² AİHS bünyesinde denetim mekanizması olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tesis edilmiştir³. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti, 1987 yılında kişilerin AİHM'e bireysel başvuru hakkını; 1990 yılında ise AİHM'in zorunlu yargı yetkisini kabul etmiştir⁴. Bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerin korunması, kamu gücüne dayalı ihlallerin önüne geçilmesinin amaçlandığı bir hak arama yolu olarak tanımlanabilir⁵.

Türkiye Cumhuriyeti'nde temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak anayasal denetim imkânı ilk defa 1961 Anayasası ile hukuk sistemine girmiştir⁶. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, 25.04.1962 tarihinde kurulmuştur. Hak ihlallerinin giderilmesine katkı sağlaması amacıyla Anayasa Mahkemesine kişilerin bireysel başvuruda bulunması imkânı ve mahkemece başvuruları inceleme yetkisi ve görevi verilmesi ise 12.09.2010 tarihinde yapılan referandumla mümkün olmuştur⁷. Bu tarihten sonra temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edildiğini iddia eden

¹ **Kaneti, Selim/Ekmekci, Esra/Güneş, Gülsen/Kaşıkçı, Mahmut, Vergi Hukuku, İstanbul 2019, s. 551.**

² **Kaneti/Ekmekci/Güneş/Kaşıkçı, s. 551.**

³ **Akad, Mehmet/ Vural Dinçkol, Bihterin/Bulut, Nihat, Genel Kamu Hukuku, 2017, s. 324.**

⁴ **Armağan, Abdullah, "Vergi Yargılama Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu", Scientific Journal of Finance and Financial Law Studies, C. 2, S. 2, 2022, s. 89. Kaneti/Ekmekci/Güneş/Kaşıkçı, s. 551**

⁵ **Çetinel, Sebahat, Vergi Hukuku Bağlamında Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Yolu, Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2019, s. 38-39.**

⁶ **Özbudun, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Ankara 2017, s. 44.**

⁷ **Akyol Bulut, Öznur, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, 1. Baskı, Ankara 2020, s. 101. Batı, Murat, Vergi Hukuku (Genel Hükümler), 4. Baskı, Ankara 2024, s. 727.**

kimseler yerel yargı mercilerince incelenen uyuşmazlıklarını doğrudan AİHM'e taşımayacak öncelikle Anayasa Mahkemesine taşıması gerekecektir.⁸

Temel hak ve özgürlüklerin çeşitli sebeplerle sınırlandırılması ve müdahaleyle karşılaşması mümkündür. Anayasa md. 13'e göre temel hak ve özgürlükler hakkın özüne zarar vermemek şartıyla yine Anayasa'da belirtilen sebepler çerçevesinde kanunla sınırlandırılabilir. Temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın meşruiyetinin sağlanabilmesi için müdahale; belirlilik ve öngörülebilirlik sağlayan kanun hükümlerine bağlı kalınarak yapılmalı, Anayasa md. 13'te belirtilen sınırlar doğrultusunda sebebe uygun ve ölçülü olmalı, kamu yararı ile birey dengesine dikkat edilmeli ve hakkın özüne dokunmamalıdır⁹. Vergi idaresi, kendisine tanınmış olan vergilendirme işlemleri konusundaki yetkilerle, Anayasa md. 73 doğrultusunda kamu gücü ile mülkiyet hakkına müdahalede bulunabilmektedir. Bu yetkinin sınırlarını anayasanın sözüne ve ruhuna uygunluk, hakkın özü ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk, kanunilik ve ölçülülük ilkesi belirlemektedir¹⁰. Vergi kanunlarını uygulamakla görevli ve yetkili kamu idaresi müdahalede bulunurken mevzuatın belirlediği sınırları aşabilmekte ve kendisine tanınan yetkiyi hukuka aykırı olarak kullanabilmektedir. Böyle bir müdahaleyle karşılaşan kişi 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun md. 45/f.1 uyarınca Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, AİHS ve ek protokoller kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak bireysel başvuruda bulunulabilir. Yani, ihlal edildiği iddia edilen hakkın hem Anayasa hem de AİHS ortak alanında yer alması gerekir. Sadece Anayasa'da olup AİHS'te veya ek protokollerde yer almayan haklar bireysel başvuru konusu olamaz. Bu kapsamda, vergi uyuşmazlıklarının da bu çerçevede bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür.

Bireysel başvuru yolunun etkin bir şekilde işletilmesi hukuk devleti bakımından kritik önem taşımaktadır. Bu çalışmada öncelikle bireysel

⁸ **Kaneti/Ekmekci/Güneş/Kaşıkçı**, s. 535

⁹ **Bayraktar**, Mehmet, Türkiye'de Vergi Uyuşmazlıklarının Bireysel Başvuru Yoluyla Çözümü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2019, s. 95. **Topçu**, Kader Melis, Vergi Hukuku Özelinde Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Ankara 2020, s. 162. Bu konuda bkz. AYM, 28.06.2022, B. No. 2019/40353, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026). Anayasa Mahkemesi'nin ölçülülük olarak kullandığı ifade AİHM tarafından adil denge kavramı olarak kullanılmaktadır. bkz. **Batı**, s. 727.

¹⁰ **Özbudun**, s. 115-116.

başvurunun kabul edilebilirlik şartları incelenmiş ve vergi hukuku bakımından başvuru yollarının tüketilmesi şartı üzerinde durulmuştur. Devamında bireysel başvuru usulü, başvuru süreci ve bireysel başvuru sonucunda Anayasa Mahkemesinin verebileceği kararlar ele alınmıştır. Son olarak vergi hukuku bağlamında gündeme gelen mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı bireysel başvuru çerçevesinde değerlendirilmiştir.

I. GENEL OLARAK BİREYSEL BAŞVURU

Bireysel başvuru yolu temel hak ve özgürlüklerin korunması, kamu gücüne dayalı ihlallerin giderilmesi amacını taşır¹¹. Kişilerin bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlâl iddialarını öncelikle devletin yetkili mercileri önünde ileri sürmesi ve gereken yolları işletmesi gerekmektedir¹². Başvurucuların bu yollardan olumlu sonuç alamaması durumunda veya bu süreçte yeni hak ihlallerinin meydana gelmesi hâlinde ikincil nitelikte olan bireysel başvuru yolu gündeme gelecektir¹³. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte olmasından dolayı maddi ve hukukî hatalar açıkça temel hak ve özgürlükleri ihlâl etmiyorsa ve işlemde keyfiyet bulunmuyorsa başvuru konusu edilemez¹⁴. Aşağıda detaylı olarak bahsedeceğimiz üzere bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öngörülen olağan iç hukuk yollarının tüketilmesi, ihlâlin güncel yani etkisinin devam ediyor olması ve başvurunun süresinde yapılmış olması gereklidir¹⁵. Somut bir ihlâlin olmadığı ve gelecekte hak ihlâli yaşanması muhtemel durumlarda ise bireysel başvuruda bulunulamayacaktır¹⁶. Yine kişi

¹¹ **Çetinel**, s. 38-39.

¹² **Uygun**, Esra, Vergilendirme Alanında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolunun Değerlendirilmesi ve Bursa İlinde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2015, s. 56. **Topçu**, s. 108.

¹³ **Batı**, s. 729. **Candan**, Turgut, “Vergi Mükelleflerinin Bireysel Başvuru Yoluyla Anayasa Mahkemesince Korunması”, Fasikül Hukuk Dergisi, s.71, 2015, s. 8. **Uygun**, s. 54.

¹⁴ **Uygun**, Esra/**Gerçek**, Adnan, “Anayasa Mahkemesinin Vergilendirme Alanındaki Bireysel Başvuru Kararlarının Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 29, 2017, s. 176. **Kaymak**, Özlem, Türk Vergi Hukuku’nda Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Yolu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2022, s. 40. **Çetinel**, s. 133.

¹⁵ **Kaymak**, s. 20. **Uygun**, s. 73.

¹⁶ **Akdemir**, Tuğçe, “Vergi Hukuku Açısından Türk Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Yolu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 111, 2014, s. 258. **Akyol Bulut**, s. 204.

işlemden etkilenmemişse ve etkilenme durumu da olmayacaksa bu konuda bireysel başvuruda bulunamayacaktır¹⁷.

II. BİREYSEL BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİK KOŞULLARI

Bireysel başvuru bir veya birkaç temel hak ve özgürlüğün ihlali nedeniyle yapılabilecek olup her iddia bakımından ayrı kabul edilebilirlik incelemesi söz konusu olacaktır¹⁸. Aynı olaya ilişkin yeni bir başvuru yapılırsa mükerrerlik söz konusu olduğundan başvuru reddedilecektir¹⁹.

Bireysel başvurunun kabul edilebilir olması için bazı şartları taşıyor olması gereklidir. Bireysel başvuruya ilişkin koşullar aşağıda belirtilmiştir.

A. Başvuruya İlişkin Koşullar (Konu Bakımından Yetkisizlik)

6216 sayılı Kanun md. 45/f.1'e göre bireysel başvuru ancak Anayasada güvence altına alınmış, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamındaki temel haklar ve özgürlükler bakımından söz konusu olabilir. Bu kapsamda yer almayan temel hak ve özgürlüklere yönelik olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulamaz. 6216 sayılı Kanun md. 45/f.3'e göre yasama işlemlerine veya idare organlarının düzenleyici işlemlerine, Anayasa Mahkemesi kararlarına ve Anayasa md. 148'de yargı denetimi dışında bırakılmış işlemlere yönelik olarak bireysel başvuruda bulunulamaz. Düzenleyici işlemlere dayanarak bireysel işlemin tesis edildiği durumlarda diğer şartlar da mevcutsa bireysel başvuru yapılabilir²⁰.

Anayasa Mahkemesi, 14.01.2025 tarihli kararında; matrah artırımı iptal edildikten sonra tahakkukun terkini ve düzeltme fişlerinin iptali için açtığı davası reddedilen mükellefin masumiyet karinesi ihlali iddiasını, ceza yargılaması ve suç bağlantısı bulunmadığı gerekçesi ve konu

¹⁷ **Topçu**, s. 93.

¹⁸ **Topçu**, s. 62.

¹⁹ **Özyalçın**, Özgenur, "Vergi Uyuşmazlıkları İçin Anayasa Mahkemesine Yapılacak Bireysel Başvurularda Potansiyel Sorunlar", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 73, S. 1, 2024, s. 597.

²⁰ **Gümüşkaya**, Gamze, "Vergi Ödevlisinin Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvurusunun Kabul Edilebilirlik Koşulları", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Vergi Hukuku Toplantısı Özel Sayısı), C. 17, s. 3-4, 2011, s. 48. **Tozduman**, Gökhan, Vergi Uyuşmazlıkları ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2019, s. 50. **Candan**, s. 8.

bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir²¹.

B. Başvurucuya İlişkin Koşullar (Kişi Bakımından Yetkisizlik)

6216 sayılı Kanun md. 46/f.1'e göre güncel ve kişisel hakkına doğrudan müdahale edilmiş herkes bireysel başvuruda bulunabilecektir. 6216 sayılı Kanun md. 46/f.3'e göre yabancılar yalnızca Türk vatandaşlarına tanınmış temel hak ve özgürlükler bakımından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunamayacaktır.

Anayasa md. 46/f.2 hükmü gereğince kamu tüzel kişileri bireysel başvuruda bulunamayacak olup özel hukuk tüzel kişileri ise sadece tüzel kişiliklerini ilgilendiren temel haklar ve özgürlüklerin ihlâli durumunda bireysel başvuruda bulunabilecektir²². Buna göre kamu iktisadi birimlerinin ve vergi dairesi başkanlıklarının bireysel başvuruda bulunması mümkün değildir²³. Anayasa Mahkemesi, 11.05.2023 tarihli kararında Bursa Barosu Başkanlığı tarafından yapılan bireysel başvuruyu kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur²⁴. Başvuru, avukatların müvekkillerine ait vergi dosyalarının idarece incelenmemesine ilişkin idari işlemin iptali davasının reddedilmesi üzerine yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi baroların kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un md. 46/f.2 uyarınca başvuru hakkına sahip olmadığı gerekçesiyle kararını vermiştir. Anayasa Mahkemesi yine bir kararında, işçilere ödenen ücretlerden kesilen ve şirket aracılığıyla ödenen gelir vergisinin, şirket tarafından iadesi talebine ilişkin başvuruda şirketin mağdur statüsünün bulunmadığına, bu verginin işçilerden kaynaklı olarak tahsil edildiğine, güncel, kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen özel hukuk tüzel kişisi başvurusunun kabul edilebilir olmadığına karar vermiştir²⁵.

Vergi borcuna istinaden tüzel kişiliğin kanuni temsilcilerinin mülkiyet hakkının kısıtlanması durumunda ise başvuru kanuni temsilci olmalıdır²⁶. Tüm vergi mükellefleri, muhatap oldukları işlemde,

²¹ AYM, 14.01.2025, B. No. 2020/37475, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

²² **Akdemir**, s. 258. **Çetinel**, s. 93. **Topçu**, s. 71.

²³ **Akdemir**, s. 258. **Gümüşkaya**, s. 34. **Çetinel**, s. 93.

²⁴ AYM, 11.05.2023, B. No. 2021/13211, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

²⁵ AYM, 06.02.2014, B. No. 2013/5554, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

²⁶ **Akdemir**, s. 258. **Gümüşkaya**, s.37.

eylemiden, ihmallerden ve vergi yargı mercileri tarafından verilen kararlardan doğrudan etkilenmekteyse bireysel başvuru öznesi sayılabileceklerdir²⁷.

C. Başvuru Yollarının Tüketilmesi

Anayasa md. 148/f.3 ve 6216 sayılı Kanun md. 45/f.2'ye göre kişilerin bireysel başvurudan önce devlet mercileri önünde mevcut, etkili ve erişilebilir olan yolları tüketmesi gerekmektedir. Etki doğurmayacak, gerçekte bulunmayan ve erişilebilir olmayan bir yolun kişi tarafından tüketilmesi gerektiği söylenemeyecektir²⁸. Bu değerlendirme konusunda Anayasa Mahkemesinin geniş bir takdir hakkı bulunmaktadır²⁹.

Başvuru yollarının tüketilmesi şartı olağan kanun yolları bakımından aranmakta olup olağanüstü kanun yollarının tüketilmesine, CİMER veya Kamu Denetçiliği Kurumu gibi kurumlara başvurulmasına gerek bulunmamaktadır³⁰. Kanun yararına temyiz veya yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin reddi durumunda tekrardan ilk davaya ilişkin bireysel başvuruda bulunulamayacaktır³¹.

Anayasa Mahkemesi 17.07.2014 tarihinde kanun yollarının tüketilebilmesi için usulüne uygun bir başvurunun gerekli olduğunu, bu başvurunun sonucunun beklenmesi gerektiğini vurgulamış ve kanun yolları usule uygun şekilde tüketilmeden bireysel başvuruda bulunulduğundan kabul edilemezlik kararı vermiştir³². Benzer şekilde 05.12.2017 tarihinde tahakkuk etmiş vergiye ilişkin vergi mahkemesinde dava açılmadan bireysel başvuruda bulunulduğundan başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir³³.

²⁷ **Gümüşkaya**, s. 37.

²⁸ **Sarıaslan**, Osman, “Anayasa Mahkemesi’ne Yapılan Bireysel Başvurularda Başvuru Yollarının Tüketilmesi Koşulunun Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili İdari Başvurular Ekseninde Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 34, 2018, s. 484-485.

²⁹ **Sarıaslan**, s. 485.

³⁰ **Kaneti/Ekmekci/Güneş/Kaşıkçı**, s. 541. **Demiral**, Pınar, Vergi Yargılaması Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2023, s. 80. **Çetinel**, s. 113.

³¹ **Sarıaslan**, s. 487. **Topçu**, s. 112.

³² AYM, 17.07.2014, B. No. 2014/505, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

³³ AYM, 05.12.2017, B. No. 2014/5685, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

D. Vergi Hukuku Özelinde Başvuru Yollarının Tüketilmesi

Vergi hukukunda seçimlik olarak bazı idari çözüm yolları düzenlenmiştir. Mükellef, uyuşmazlığı dava yoluna taşıyabilir veya bu idari çözüm yollarına başvurabilir. Bu durum tamamen mükellefin kendi tercihinin bırakılmıştır³⁴. Bireysel başvuru açısından bakıldığında; Anayasa Mahkemesi başvuru yollarının tüketilmesi koşuluna ilişkin olarak alternatif veya zorunlu ayırımına ilişkin içtihatla bulunmamıştır³⁵. Anayasa Mahkemesinin bu idari başvuruların zorunlu olarak işletilip işletilmemesi gerektiğine ilişkin olarak takdir hakkı bulunmaktadır³⁶. AİHM'e göre ise başvurucunun başvurabileceği yollardan uygun olan birine başvurması şartı yerine getirmiş olacaktır³⁷. Sonuç olarak vergi hukukunda alternatif idari yol olarak düzenlenen uzlaşma, hata düzeltme, pişmanlık ve ıslah gibi müesseselerin vergi uyuşmazlıkları bağlamında bireysel başvuru için zorunlu olarak tüketilmesi gereken yollardan olmadığı söylenebilir³⁸. Mükellef tarafından bu alternatif yollara başvurulması ve başvuru sonucu gerçekleşen işlemlerde temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edildiği durumlarda mükellefin bireysel başvuru yapabilmesi mümkündür³⁹.

Vergi hukukunda zorunlu olarak tüketilmesi gereken bazı yollar da mevcuttur. Bu yollar sırasıyla incelenecektir.

1. Şikâyet Yolu

Vergilendirmede bir hata olduğunu düşünen mükellefler, işleme karşı dava açabilir ya da hata düzeltme yoluna başvurabilir⁴⁰. Düzeltme başvurusu Vergi Usul Kanunu md. 124 gereğince beş yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Düzeltme başvuruları için davadan önce kişi tarafından Vergi Usul Kanunu md. 124 gereğince Gelir İdaresi Başkanlığına (belediye gelirleriyle alakalı bir durum varsa Belediye Başkanlığına) şikâyet yoluna başvurulmalı ve ret kararı verilmesi durumunda dava açma yoluna gidilmelidir⁴¹. Şikâyet yoluna başvurulmadan doğrudan dava açılması halinde dilekçenin idari merci tecavüzü nedeniyle ilgili yere

³⁴ **Sarıaslan**, s. 490.

³⁵ **Özyalçın**, s. 608.

³⁶ **Özyalçın**, s. 597.

³⁷ **Gümüşkaya**, s. 52.

³⁸ **Kaneti/Ekmekci/Güneş/Kaşıkçı**, s. 541. **Gümüşkaya**, s. 51. **Akdemir**, s. 259. **Demiral**, s. 80. **Topçu**, s. 110.

³⁹ **Çetinel**, s. 115.

⁴⁰ **Topçu**, s. 109.

⁴¹ **Topçu**, s. 109.

gönderilmesine kararı verilmektedir⁴². Şikâyet ve dava yolları işletilmeden bireysel başvuruda bulunulması durumunda Anayasa Mahkemesi başvuru yolları tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verebilmektedir⁴³. Anayasa Mahkemesi, 06.03.2024 tarihli kararında; damga vergisi kesintisinin düzeltme ve şikâyet kapsamında iadesi talebiyle açılan davanın reddedilmesinin, emsal kararlara aykırı olduğu ve mülkiyet hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlâl ettiği iddiasıyla yapılan başvuruyu, mülkiyet hakkı ihlâli yönünden başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁴⁴. Anayasa Mahkemesi bu kararı; mercilerce bir vergi hatası tespit edilmemiş olmasına, düzeltme ve şikâyet başvurusunun, vergilendirme işleminin esasına ilişkin hukuka aykırılık iddiaları bakımından elverişli bir yol olmadığına dayandırmıştır.

2. İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) md. 10 ve md. 13 Kapsamında Başvurular

İdari Yargılama Usulü Kanunu md. 10'a göre kişiler ileride dava konusu edilebilecek işlem veya eyleme ilişkin konu ile ilgili gereğini yapması için idareye başvurabilirler. Bu talep reddedilirse veya sonuçsuz bırakılırsa İYUK md. 10/f.2 gereğince kanun yolları işletilebilir. Bu madde kapsamında bir başvurunun olmadığı durumlarda Anayasa Mahkemesi başvuruyu kabul edilemez bulabilecektir⁴⁵.

İYUK md. 13'e göre kişi, idarenin eyleminden dolayı herhangi bir hakkının ihlâlê uğradığını düşünmekte ise doğrudan tam yargı davası açamayacak olup öncelikle zararın giderilmesi veya hakkın sağlanması için zararı öğrenmeden itibaren bir yıl içerisinde ve her hâlükârda olayın meydana gelmesinden beş yıl içerisinde idareye başvurmalı ve ön karar almalıdır⁴⁶. Ön karar alınmadan bireysel başvuru yoluna gidilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilemezlik kararı verilecektir⁴⁷.

3. Gümrük Kanunu Uygulaması

Gümrük vergi uyuşmazlıklarına yönelik 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda düzenlenmiş ve davadan önce tüketilmesi gereken idari itiraz

⁴² Özyalçın, s. 608. Topçu, s. 110.

⁴³ Sarıaslan, s. 494. Gümüşkaya, s. 52.

⁴⁴ AYM, 06.03.2024, B. No. 2022/41426, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

⁴⁵ Sarıaslan, s. 499.

⁴⁶ Topçu, s. 109.

⁴⁷ Sarıaslan, s. 500.

yolu mevcuttur⁴⁸. Gümrük Kanunu md. 6/f.1'e göre gümrük mevzuatı doğrultusunda işlem yapılması talebi bulunan kişinin gerekli bilgi ve belgeleri idareye sunması gerekmektedir. Bu başvuru yapılmış ve reddedilmişse zorunlu olarak Gümrük Kanunu 242. maddesinde düzenlenen itiraz yolunun işletilmesi gerekmektedir. Gümrük Kanunu md. 242/f.1'e göre idari işlem hakkında itiraz başvurusunda bulunulmadan dava açılması usule aykırıdır. Bu yolun işletilmediği durumlarda esas incelemesine geçilmeyerek dava usulden reddedilecek ve bireysel başvuru yapıldığında ise başvuru yolları usulüne uygun tüketilmediğinden kabul edilemezlik kararı verilecektir⁴⁹.

Anayasa Mahkemesi, 22.01.2019 tarihli kararında; fazla Özel Tüketim Vergisi tahsil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla yapılan başvuruyu, Gümrük Kanunu md. 242/f.1 uyarınca itiraz yolu işletilmediğinden başvuru yollarının tüketilmemesi gerekçesiyle kabul edilemez olduğunu belirtmiştir⁵⁰.

4. 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre Tesis Edilen Haksız Hacizler

Mükellef aleyhine yapılan işlemler bakımından ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren İYUK md. 7 gereğince genel kural olan otuz günlük süre mevcuttur. 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun md. 82'ye göre taşınır hacizlerinde taşınırın muhafazasını alacaklı idare, görevli daireye devrettiğinden idarenin eylemiyle veya vazifesiyle alakalı bir başvuru yapılacaksa tam yargı davası açılmadan idareye başvuru yapılması gerekmektedir⁵¹. Bu başvuru yapılmadan bireysel başvurunun yapıldığı durumlarda kabul edilemezlik kararı verilebilecektir⁵².

E. Süre

6216 sayılı Kanun md. 47'/f.1'e göre öngörülen kanun yollarının usule uygun şekilde tüketildiği durumlarda ihlâlin öğrenilmesinden itibaren otuz gün içerisinde bireysel başvurunun yapılması gerekmektedir. Madde lafzı öngörülen kanun yollarını ifade etmekte olduğundan olağanüstü kanun yollarına başvurulması, CİMER veya Kamu Denetçiliği

⁴⁸ Topçu, s. 110.

⁴⁹ Sariaslan, s. 494-496.

⁵⁰ AYM, 22.01.2019, B. No. 2015/14612, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

⁵¹ Özyalçın, s. 606. Topçu, s. 110.

⁵² Özyalçın, s. 606.

Kurumu gibi kurumlara başvurulması bireysel başvuru için aranan otuz günlük süreyi durdurmayacak veya yeniden başlatmayacaktır⁵³. 6216 sayılı Kanun md. 47/f.5'e göre haklı ve delillendirilmiş mazeret sunulması durumlarında süre on beş gün uzatılabilecek olup mahkemece başvuru bakımından öncelikle mazerete ilişkin inceleme yapılmaktadır.

İdari yargı uyuşmazlıklarında İYUK md. 17 uyarınca duruşmalar istisnai olarak yapıldığından ve İYUK md. 19 uyarınca kararlar on beş gün içerisinde verildiğinden süreler tebliğden başlamaktadır. Kamuoyunda 8. yargı paketi olarak bilinen 7499 sayılı Kanun değişiklikleri öncesi adli yargı uyuşmazlıklarında duruşma sırasında bilirkişi raporunun veya kararın okunmasıyla yani tefhimle süreler başlayabilmekteyken değişikliklerle birlikte süreler tebliğden başlamaktadır⁵⁴. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan itibaren otuz günlük sürenin başlangıç tarihini UYAP evrak kütüğü üzerinden sorgulamakta ve karara UYAP üzerinden erişilmişse bu tarihin okunma tarihi olduğunu değerlendirmekte olup tebligatın fiziken ulaşma tarihini veya Elektronik Tebligat Yönetmeliği md. 9/f.6'da belirlenmiş olan ilave beş günlük süreyi dikkate almamaktadır⁵⁵. Anayasa Mahkemesinin genel hukuk düzeninde mevcut uygulamanın aksine aşırı şekilci bir uygulama geliştirmiş olmasının hukukî belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırı olduğu söylenebilir⁵⁶.

⁵³ Demiral, s. 71. Çetinel, s. 113.

⁵⁴ https://d.barobirlik.org.tr/2024/20240312_8yargipaketikarsilastirma.pdf, e.t. 02.09.2026.

⁵⁵ Anayasa Mahkemesi 17.06.2026 tarihinde başvuruçunun nihai kararı 29.07.2022 tarihinde okuduğunun UYAP evrak kütüğü incelemesinden anlaşıldığı bu nedenle başvuruçunun 09.09.2022 tarihinde yapılan başvuruçunun otuz günlük sürenin aşılması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. AYM, 17.06.2026, B. No. 2022/86263, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 03.09.2026). Anayasa Mahkemesi 06.05.2026 tarihinde nihai kararın başvuruçunun tarafından UYAP vatandaş portal sisteminden 03.05.2021 13.37'de okunduğu anlaşıldığından 07.07.2021 tarihli başvuruçunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. AYM, 06.05.2026, B. No. 2021/35827, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 03.09.2026). Anayasa Mahkemesi 28.01.2026 tarihinde 19.07.2023 tarihinde başvuruçunun vekili tarafından UYAP üzerinden nihai kararın okunduğu bu nedenle 03.10.2023 tarihinde yapılan başvuruçunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. AYM, 28.01.2026, B. No. 2023/86480, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

⁵⁶ Şen, Ersan/ Duymaz, Erkan, “Bireysel Başvuru Süresinin Hesaplanmasında “Uyap’tan Öğrenme” Kuralına Yönelik Eleştiriler”, Terazi Hukuk Dergisi, S. 201, 2023, s. 129.

F. Yer Bakımından Yetkisizlik

Anayasa md. 148 ve 6216 sayılı Kanun md. 45 uyarınca kişinin temel ve hak özgürlüğüne müdahale edenin Türkiye Cumhuriyeti devleti olması gereklidir. Anayasa Mahkemesi 16.02.2017 tarihli kararında kırmızı bültenle aranmakta olan başka ülkede yakalanan başvurusunun, hâkim önüne çıkarılmaksızın tutuklanması ve Türkiye Cumhuriyeti'ne iadesi sürecinin uzun sürmesi iddialarına ilişkin başvuruyu, ihlâlin Türkiye Cumhuriyeti tarafından meydana getirilmediği gerekçesiyle yer bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğunu belirtmiştir⁵⁷.

G. Zaman Bakımından Yetkisizlik

6216 sayılı Kanun Geçici Madde 1/f.8'e göre 23.09.2012 tarihinden sonra kesinleşmiş olan kararlara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir. Bu tarihten önce kesinleşen başvuruların zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle reddine karar verilecektir. Anayasa Mahkemesi 19.01.2022 tarihli kararında haksız gözlem altına alınma iddiasına ilişkin başvuruda, başvuru hakkında uygulanan gözlem altına alınma tedbirinin 05.05.2010 tarihinde sona erdiğini, bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlâli iddiasının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğunu belirtmiştir⁵⁸.

H. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk

6216 sayılı Kanun md. 48 ve Anayasa md. 148'e göre temel hak ve özgürlüklerin ihlâlê uğradığı iddiasının temellendirilememiş olması, iddiaların kanun yolunda belirtilmesi gereken unsurlara ilişkin olması, başvurunun basit bir şekilde anlaşılabilir olması veya zorlama olarak görülebilecek nitelikte olması, temel haklara bir müdahalenin söz konusu olmaması, müdahalenin açıkça haklı görülebilecek nitelikte olması durumlarında açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle başvuru reddedilecektir⁵⁹.

Anayasa Mahkemesi uzlaşmaya ilişkin görüşmelerin sonuçlanmaması nedeniyle düzenlenen tutanağın başvurucuya tebliğ edilmesine rağmen başvuru tarafından bu konuda dava açılmaması nedeniyle kamu alacağının kesinleştiği olayda, ödeme emrine karşı açılan

⁵⁷ AYM, 16.02.2017, B. No. 2014/15990, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

⁵⁸ AYM, 19.01.2022, B. No. 2020/376, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

⁵⁹ **Bayraktar**, s. 76.

davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin başvuruda, bu iddiaların kanun yolunda tartışılması gereken iddialar olduğu, bireysel başvuruda mercilerin gözetmesi gerektiği konularda inceleme yapılamayacağı ve başvuruya konu kararın keyfiyet içermediği bu bakımdan başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk sebebiyle kabul edilebilir olmadığına karar vermiştir⁶⁰.

İ. Anayasal ve Kişisel Önemden Yoksunluk

6216 sayılı Kanun md. 48/f.2'ye göre Anayasa hükümlerinin anlaşılabilirliği ve temel hak ve özgürlüklerin sınırı ve kapsamı bakımından önem taşımayan veya başvurusunun önemli görülmeyecek bir zarara uğraması durumunda anayasal ve kişisel önemden yoksunluk sebebiyle başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilebilecektir. Anayasa Mahkemesi, 01.12.2016 tarihli kararında; 54,55 TL karar düzeltme cezası ile 660 TL vekâlet ücretine ve tebligat usulsüzlüğü iddialarının incelenmemesine ilişkin adil yargılanma hakkı ihlali başvurusunu, anayasal ve kişisel önemden yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁶¹. Kararda uyuşmazlığın başvuru avukatının mali durumu konusunda ciddi zarar oluşturmayacağı ve başvuru için ne kadar önemli olduğu konusunda açıklamanın mevcut olmadığı belirtilmiştir.

III. BİREYSEL BAŞVURU USULÜ

6216 sayılı Kanun md. 47/f.1'e göre bireysel başvuru doğrudan, mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler aracılığıyla yapılabilmektedir. Anayasa Mahkemesinin 03.06.2025 tarihinde aldığı karar neticesinde 01.10.2025 tarihinden itibaren bireysel başvurular UYAP sistemi üzerinden de yapılabilmektedir. Adli yardım talebi söz konusu değilse 6216 sayılı Kanun md. 47/f.2'ye göre başvuru sırasında harç ödenmesi gerekmektedir. 6216 sayılı Kanun md. 47/f.3'e göre başvuruya, başvurusunun veya varsa temsilcinin kimlik, yerleşim yeri bilgileri, ihlâl iddiasında bulunulan hakka ilişkin hükümler, gerekçeler, işletilmesi gereken yolların işletildiğinin izahı, hak ihlâlinin öğrenilme tarihi varsa zarar miktarı, ilgili mercilerin kararlarının aslı ya da onaylı örneği, harç makbuzları eklenmelidir. 6216 sayılı Kanun md. 47/f.4'e göre başvuru avukat aracılığıyla yapılıyorsa vekaletname örneği de eklenecektir. 6216 sayılı Kanun md. 47/f.6'ya göre başvuru evraklarında eksiklik olması

⁶⁰ AYM, 14.01.2014, B. No. 2013/2420, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

⁶¹ AYM, 01.12.2016, B. No. 2014/2293, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

durumunda mahkemece başvuru on beş gün içerisinde de eksiklerinin giderilmesi gerektiği bildirilecektir.

IV. BİREYSEL BAŞVURUNUN AŞAMALARI

Anayasa Mahkemesi önüne gelen bireysel başvuru ön inceleme aşaması, kabul edilebilirlik incelemesi aşaması ve esasın inceleme aşaması olmak üzere üç aşamadan geçerek incelenmektedir.

A. Ön İnceleme

Bu aşamada Bireysel Başvuru Bürosunca başvuru şartlarının süre ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 59-60 uyarınca şekli gereklerinin yerine getirilip getirilmediği değerlendirilmektedir⁶². Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 66/f.1 gereğince başvuru formu ve eklerinde eksiklik tespit edilirse başvurucuya on beş günü geçmemek kaydıyla ek kesin süre verilmekte bu süre içerisinde eksiklik giderilmemişse veya başvuru şartları gerçekleşmemişse idari ret kararı verilir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 66/f.3 gereğince başraportör tarafından verilen bu karara ilişkin olarak yedi gün içerisinde Komisyon'a itiraz edilebilecek olup itirazın incelenmesi neticesinde verilen karar artık bir yargı kararı olmakta ve kesin nitelik taşımaktadır.

B. Kabul Edilebilirlik İncelemesi

Başvurular ön inceleme aşamasından geçtikten sonra Komisyonların önüne gelir. Komisyonlar Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 33'e göre kabul edilebilirlik incelemesinin yapıldığı yetkili kurullardır. 6216 sayılı Kanun md. 48/f.1'e göre aranan 45. ve 47. maddelerdeki şartların yerine getirilip getirilmediğine bakılır. Bu aşamada kabul edilebilirlik koşulları başlığında bahsetmiş olduğumuz şartlar olan; başvuru konusunun mağdur sıfatı taşıyıp taşımadığı, başvuru konusu bakımından mahkemenin yetkisinin olup olmadığı, aynı konuda daha önce başvuru yapıp yapılmadığı, ihlâlin kamu tarafından meydana getirilip getirilmediği, başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği değerlendirilecektir⁶³. Yine başvuru incelenmeye gerek görülmececek derecede önemsizse, önemli bir zarar mevcut değilse, açıkça tespiti yapılan bir ihlâl ilişkine değilse, karmaşıksa, kanun yolu başvurusu niteliğindeyse, temellendirilememiş ise açıkça dayanaktan yoksun olduğundan bahisle 6216 sayılı Kanun md. 48/f.2 gereğince kabul edilemezlik kararı verilecektir⁶⁴. 6216 sayılı Kanun md. 48/f.3'e göre

⁶² Batı, s. 730.

⁶³ Batı, s. 730. Tozduman, s. 55. Sarıaslan, s. 480.

⁶⁴ Sarıaslan, s. 482.

açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararının verilebilmesi için oybirliği şart olup oybirliği sağlanmazsa dosya ilgili bölüme gönderilir. 6216 sayılı Kanun md. 48/f.5'e göre kabul edilemezlik kararları kesindir.

C. Esastan İnceleme

6216 sayılı Kanun md. 22/f.1'e göre Anayasa Mahkemesinde başvuruları değerlendirmek adına başkanvekili başkanlığında altışar üyeden oluşan iki bölüm mevcut olup bölümler başkanvekilinin başkanlığında dörder üyeye toplanmaktadır. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 28/f.1'e göre oybirliğiyle komisyonlardan kabul edilebilirlik incelemesinden geçmiş başvuruların esastan incelemesi, oybirliği sağlanamayan uyuşmazlıklar bakımından ise kabul edilebilirlik incelemesiyle birlikte esastan inceleme Anayasa Mahkemesi bölümlerince yapılmaktadır. Bu aşamada başvuruya konu işlemin, başvurunun temel hak ve özgürlüklerini ihlâl edip etmediği hususu değerlendirilip uyuşmazlık nihai sonuca bağlanır⁶⁵.

V. ANAYASA MAHKEMESİNİN BİREYSEL BAŞVURU ÜZERİNE VEREBİLECEĞİ KARARLAR

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru incelemesi sonucunda kabul edilemezlik kararı, tedbir kararı, pilot karar, ihlâl kararı ve ihlâlin giderilmesine yönelik karar, düşme kararı ve başvuru hakkının kötüye kullanılmasından ötürü ret kararı verebilir. 6216 sayılı Kanun md. 50/f.1 gereğince Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemesi sırasında yerindelik denetimi yapamayacaktır. Başka bir deyişle mahkemenin veya idarenin yerine karar tesis edemeyecektir⁶⁶.

A. Kabul Edilemezlik Kararı

Bireysel başvurunun yukarıda bahsetmiş olduğumuz kabul edilebilirlik koşulları sağlanmıyorsa başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmektedir. 6216 sayılı Kanun 48/f.4 gereğince kabul edilemezlik kararları kesin nitelikte olup karara karşı itiraz mümkün değildir.

B. Tedbir Kararı

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 73/f.1'e göre kişinin hayatına veya bütünlüğüne yönelik önemli bir tehlikenin mevcut olduğu durumlarda re'sen veya talep üzerine tedbire başvurulabilir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 73/f.4'e göre tedbir kararı verilen başvuruda altı

⁶⁵ Batı, s. 730. Bayraktar, s. 77.

⁶⁶ Tozduman, s. 56. Akyol Bulut, s. 334. Armağan, s. 90.

ay içerisinde esas hakkında karar verilmesi gerekmekte olup bu süre sonunda tedbirin devamına karar verilmemişse, ihlâl tespit edilmemişse veya düşme kararı verilmişse tedbir kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

C. Pilot Karar

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 75/f.1'e göre somut bir başvuru incelendiğinde yapısal bir sorun tespit edildiği ve bu sorun giderilmediği takdirde yeni başvuruların da yapılacağı öngörülyorsa pilot karar usulü işletilebilir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 75/f.2'ye göre pilot kararda gösterilen ilkeler çerçevesince benzer nitelikteki başvurular çözümlenmesi gerekmekte olup bu gerekliliğe uygun davranılmadığı durumlarda mahkemece toplu karar verilecektir.

D. İhlâl Kararı ve İhlâlin Giderilmesi

6216 sayılı Kanun md. 50/f.1'e göre kişinin bireysel başvurusun kabul edilebilir bulunduğu durumlarda ihlâlin ve sonuçların ortadan kaldırılması için yapılması gerekenler kararda açıkça belirtilmelidir. 6216 sayılı Kanun md. 50/f.2'ye göre ihlâlin bir mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda yeniden yargılama kararı verilebilecektir. Mevzuat hükümlerinde Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu yeniden yargılama kararları için kişinin talebi aranmamış, başvuru usulü ve süresi öngörülmemiştir⁶⁷. Yeniden yargılama kararı verildiği takdirde ihlâlin meydana geldiği mahkemece işleme re'sen başlanılmalıdır⁶⁸. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu yeniden yargılamaya ilişkin kararlarda mahkemece ihlâlê konu kararın kaldırılması ve ihlâlin durdurulmasına yönelik işlem yapılması gerektiği belirtilmektedir⁶⁹. Örneğin mükellefin hesaplarına bloke konulduğu bir yargılamada, Anayasa Mahkemesi yeniden yargılama kararı vermişse mahkeme gecikmeksizin hesaplardaki

⁶⁷ Demiral, s.53. Kaymak, s. 52

⁶⁸ Demiral, s.53. Kaymak, s. 52

⁶⁹ "...İhlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp **Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir...**" AYM, 17.06.2026, B. No. 2022/106797, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026). "...yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda **derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir.**" AYM, 07.06.2018, B. No. 2014/8875, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).

blokeyi kaldırmaya yönelik işlem tesis etmelidir. Yeniden yargılama yapan mahkeme Anayasa Mahkemesi kararındaki ihlâlâ yönelik tespitleri dikkate aldıktan sonra başvuru lehine karar tesis edebileceği gibi başvuru aleyhine de karar tesis edebilir⁷⁰.

Anayasa md. 138/f.4 ve md. 153/f.6'ya göre Anayasa Mahkemesi kararları bağlayıcı olup mahkemeler direnme yoluna gidemeyecektir. Başvuru yeniden yargılama neticesinde mahkemece verilen kararı, yeniden yargılama sonrası yapılan işlemlerle sınırlı olarak Anayasa Mahkemesine taşıyabilir⁷¹. Mahkemece sonuç değişmeyecek düşüncesiyle yeniden yargılama talebinin reddine karar verildiği durumların da ayrı bir ihlâl oluşturacağı söylenebilir⁷².

6216 sayılı Kanun md. 50/f.2'ye göre yeniden yargılama yapılmasında hukuki yararın olmadığı anlaşılırsa Anayasa Mahkemesince doğrudan başvurucuya tazminat ödenmesine karar verilebilecek veya genel mahkemelerde dava açma için yol gösterilebilecektir. Yine aynı

⁷⁰ “...hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. **Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir.** Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir...” AYM, 18.02.2026, B. No. 2021/54241, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026). “...somut olayda başvuru silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. **Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir.** İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür...” AYM, 11.06.2024, B. No. 2021/60390, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).

⁷¹ “Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir... Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı bir inceleme olacaktır.” AYM, 07.11.2019, B. No. 2016/12506, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).

⁷² “Sonucun değişmeyeceği şeklindeki bir ön kestirmeyle yeniden yargılamanın yapılmayacağı ileri sürülemez.” AYM 15.03.2022, B. No. 2019/2285, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).

fıkraya göre mahkemece mümkünse dosya üzerinden inceleme yapılacaktır. İhlâlin ve sonuçlarının sona erdirilmesinin kapsamlı bir inceleme gerektirdiği durumlarda Anayasa Mahkemesince tazminata hükmedilemeyecek olup bu yönde karar genel mahkeme tarafından verilecektir⁷³.

E. Düşme Kararı

6216 sayılı Kanun md. 50/f.5'e göre başvurudan feragat edilebilmesi mümkündür. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 80/f.1'e göre başvurunun başvurusundan feragat etmesi, başvuruyu takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlâlin ve sonuçlarının sona ermiş olması, komisyonlarca başvurunun incelenmeye devam edilmesi noktasında haklı neden görülmemesi durumlarında başvuru hakkında tüm aşamalarda düşme kararı verilebilir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 80/f.2'ye göre ise düşme kararına ilişkin şartlar mevcut olmasına rağmen başvurunun Anayasa hükümlerinin anlaşılabilmesi ve temel hak ve özgürlüklerin sınırı ve kapsamı bakımından önem taşıdığı durumlarda mahkeme başvuruyu incelemeye devam edebilir.

F. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması

6216 sayılı Kanun md. 51 ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü md. 83'e göre kişinin yanıltıcı davranışları ile bu hakkın sınırlarını aşarak kötüye kullandığı durumlarda her aşamada ret kararı verilebilecek olup kişi aleyhine yargılama giderleri ile disiplin para cezasına hükmedilebilir. Bu madde hakkın kötüye kullanılması noktasında caydırıcılık taşıma amacına yöneliktir⁷⁴.

VI. VERGİ HUKUKU BAĞLAMINDA BİREYSEL BAŞVURU KONUSU EDİLEBİLECEK HAKLAR

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar incelendiğinde vergi uyumsuzluklarına ilişkin başvuruların mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir⁷⁵. Sırasıyla mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağından ve Anayasa Mahkemesinin bu konularda vermiş olduğu kararlardan bahsedilecektir.

A. Mülkiyet Hakkı

Anayasa md. 35'e göre herkes mülkiyet hakkına sahip olup kamu yararının gerektirdiği durumlarda kanunla bu hakkın sınırlandırılabilmesi

⁷³ Bayraktar, s. 80.

⁷⁴ Tozduman, s. 57.

⁷⁵ Uygun/Gerçek, s. 168.

mümkündür. Devlet tarafından mükelleften vergi alınması ile bireyin malvarlığında eksilmeler meydana gelmekte ve böylece mülkiyet hakkına müdahale edilmiş olmaktadır⁷⁶. Mülkiyet hakkının kapsamına malvarlığı hakları, alacak hakları, alacak konusundaki meşru beklentiler ve bunlardan kaynaklanan faiz alacakları girmektedir⁷⁷.

Mükellef lehine tesis edilmiş mahkeme kararının vergi idaresince sürüncemede bırakılması, vergi iadesi talebinin geciktirilmesi, yanlış tahakkuk sonucu hukuka aykırı tahsilat yapılması, vergi idaresinin haczettiği eşyaları makul sürede satışa çıkarmaması gibi durumların mülkiyet hakkına ölçülü olmayan müdahale teşkil ettiği söylenebilir⁷⁸. Anayasa Mahkemesine göre vergi iadesi talebinde faiz veya enflasyona ilişkin farkın ödenmemesi de mülkiyet hakkı ihlâlidir⁷⁹.

Anayasa Mahkemesi, kurumlar vergisine ilişkin bir uyuşmazlıkta Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından içtihat değiştirme gerekçelerinin açıklanmamasını belirlilik ilkesine aykırı bulmuş ve bu nedenle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğini tespit etmiştir⁸⁰. Anayasa Mahkemesi bir kararında, kanuni dayanak olmaksızın yönetmelik hükümleri uyarınca katkı payı tahakkuk ettirilmesinin mülkiyet hakkına müdahale niteliğinde olduğunu belirtmiştir⁸¹. Bir başka kararında ise vergi matrahı ve tahsil yönteminin kanunda açık, belirli ve öngörülebilir şekilde düzenlenmemesi; aksine bunun idari uygulamalar ve yargısal yorumlarla belirlenmesinin kanunilik ilkesine aykırı olduğuna ve mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir⁸².

B. Adil Yargılanma Hakkı

Anayasanın 36. maddesine göre herkes adil yargılanma hakkına sahiptir. Yargılama sırasında daha adil karar verilebilmesi bakımından güvence sağlayan bu hak; bünyesinde mahkemeye erişim hakkı, tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı,

⁷⁶ Topçu, s. 145.

⁷⁷ Candan, s. 12. Topçu, s. 146.

⁷⁸ Gümüşkaya, s. 48. Demiral, s. 74.

⁷⁹ AYM, 24.12.2025, B. No. 2023/54151, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

⁸⁰ AYM, 15.05.2024, B. No. 2020/2750, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

⁸¹ AYM, 30.05.2019, B. No. 2015/19953, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

⁸² AYM, 14.11.2018, B. No. 2015/4791, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

susma hakkı, yargılamada hazır bulunma hakkı, yargılama aleniyetinin sağlanması hakkı, gerekçeli karar hakkı, avukat ile temsil edilebilme hakkı, makul sürede yargılanma hakkı gibi hakları ve masumiyet karinesi, silahların eşitliği, suçta ve cezada kanunilik ilkesi gibi ilkeleri barındırmakta olan kapsamlı bir haktır⁸³.

Anayasa Mahkemesine göre mahkemeye erişim hakkı bir ihlâli yargıya taşıyarak ihlâlin önüne geçilebilmesi için etkili bir karar alınmasını talep etmek anlamına gelmektedir⁸⁴. Anayasa Mahkemesi dava açma süresinin mahkemece tebliğ tarihi olarak kabul edilerek davanın reddine karar verildiği olayda mahkemece dava açma süresinin uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten başlayacağına ilişkin değerlendirme yapmamış olmasının mahkemeye erişim hakkının ihlâlüne sebebiyet verildiğine karar vermiştir⁸⁵. Anayasa Mahkemesi haksız tahsil edildiği ileri sürülen gümrük vergilerinin iadesi isteminin idare tarafından reddi işlemine ilişkin açılan davada esasa girilmemesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini tespit etmiştir⁸⁶. Yine başvuru yeri ve başvuruya ilişkin sürelerin belirtilmediği işleme ilişkin başvuruda, yargılamadaki süreleri düzenleyen mevzuatın mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verici nitelikte aşırı şekilci ve katı yorumlanmasının mahkemeye erişim hakkını ihlâl ettiğini değerlendirmiştir⁸⁷.

Keyfi ve kanuni dayanaktan yoksun düzenleme ve uygulamalar yapılması, mükellefin savunmasının alınmaması, mükellefin sunduğu delillerin değerlendirilmemesi, silahların eşitliği ilkesine aykırı davranılması⁸⁸, yargının aynı konuda sürekli görüş değiştirerek hukukî güvenlik ve belirlilik ilkelerini ihlâl etmesi adil yargılanma hakkının ihlâlüne örnek verilebilir⁸⁹. Vergi idaresi ve vergi yükümlüsü arasında yargılamada taraf eşitliğinin tesis edilememesi, mükellefin kendi aleyhinde bilgi ve belgeyi paylaşmaya zorlanması ve sulh ceza

⁸³ Akdemir, s. 271. Bayraktar, s. 92.

⁸⁴ AYM, 07.11.2013, B. No. 2012/791, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

⁸⁵ AYM, 16.09.2025, B. No. 2021/62879, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

⁸⁶ AYM, 12.06.2018, B. No. 2014/13899, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

⁸⁷ AYM, 23.02.2016, B. No. 2013/8896, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

⁸⁸ Çetinel, s. 65. Candan, s. 16. Demiral, s. 121. Akyol Bulut, s. 278.

⁸⁹ Candan, s. 11.

hâkimliğinin kararı olmadan mükellefin konutunda veya işyerinde arama yapılarak delil elde edilmesi ve bu delillerin mükellef aleyhine kullanılması durumları adil yargılama hakkının ihlâline sebebiyet vermektedir⁹⁰.

Anayasa Mahkemesi 2014 yılındaki bir kararında, tarh edilen katma değer vergisine ilişkin mükellefe vergi zıyaı cezası kesilmesi ve mükellef tarafından iptalinin talep edildiği bir yargılamanın, beş yıldan uzun sürmesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlali olduğunu tespit etmiştir⁹¹. Benzer şekilde tahakkukun iptali talebiyle açılan karmaşık sayılamayacak davada yargılamanın yedi yıl beş ay on bir gün sürmesinin makul olmayan bir gecikme olduğunu değerlendirmiştir⁹².

Anayasa Mahkemesi yargılama sırasında defter ve belge sunmasına rağmen mahkemece bu delillerin yargılamadan önce vergi müfettişine ibraz edilmemiş olması nedeniyle davanın reddine karar verilmesinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlâline sebebiyet verdiğini belirtmiştir⁹³.

Gerekçeli kararda tarafların iddialarının tartışılması ve bu iddiaların gerekçeli kararda neden itibar gördüğü veya görmediğinin açıklanması gerekmektedir⁹⁴. Anayasa Mahkemesi üst mahkemenin ilk derece mahkemesi kararına atıf yaparak yeni bir gerekçe oluşturmada onama kararı verdiği iddiasına ilişkin başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir⁹⁵. Yine vergi incelemesi sonucunda ceza ve vergi tahakkuk ettirilen başvurucunun zamanaşımı itirazının ve esasa ilişkin itirazlarının mahkemece değerlendirilmediği nihai kararın iddiaları ve maddi olguları açıklamadığı iddiasına ilişkin başvuruda Anayasa Mahkemesi gerekçeli karar hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir⁹⁶.

⁹⁰ **Candan**, s. 15-16. **Gümüşkaya**, s. 43-44.

⁹¹ AYM, 08.05.2014, B. No. 2013/596, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

⁹² AYM, 31.03.2016, B. No. 2013/8986, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026). AYM, 01.02.2023, B. No. 2020/1107, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

⁹³ AYM, 21.05.2024, B. No. 2022/10471, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026)

⁹⁴ **Akyol Bulut**, s. 305.

⁹⁵ AYM, 15.10.2015, B. No. 2013/3963, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026). AYM, 20.02.2014, B. No. 2012/603 (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026)

⁹⁶ AYM, 09.05.2019, B. No. 2015/278, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).

C. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı

Aynı hukuki statüde bulunanlara farklı hukuki muamelelerde bulunulması eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır⁹⁷. İndirimli özel tüketim vergisinden yararlanmak adına muvazaalı araç satışı yapıldığı iddiasıyla yapılan vergi incelemeleri sonucunda; sektördeki firmaların bir kısmına bir kat vergi ziyai cezası uygulandığı başvuru firmaya ise üç kat vergi ziyai uygulandığı iddiasına yönelik başvuruda Anayasa Mahkemesi aynı sektörde faaliyette bulunan ve statü itibarıyla benzer olan firmalara farklı muamelede bulunmasının ayrımcılık yasağının ihlâli niteliğinde olduğunu tespit etmiştir⁹⁸.

⁹⁷ Akdemir, s. 275-276.

⁹⁸ AYM, 28.06.2018, B. No. 2015/5293, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

SONUÇ

Hukuk devletinde kişilerin temel hak ve özgürlüklerine saygı duyulmalı, temel hak ve özgürlüklere yapılabilecek herhangi bir kamu müdahalesi mevzuatın belirlediği sınırlara ve ölçülülük ilkesine uygun tesis edilmelidir. Ne var ki; kamu idareleri kanunî sınırlara ve ölçülülük ilkesine aykırı işlemler tesis edebilmektedir.

Bireysel başvuru yolu temel hak ve özgürlüklerin merciler tarafından ihlâl edilmesiyle ortaya çıkan mağduriyetlerin giderilmesini sağlamaya yönelik hak temelli bir başvuru aracıdır. Bireysel başvuru her uyuşmazlık için başvurulabilecek olağan veya olağanüstü kanun yolu değildir. Anayasa Mahkemesi yüksek temyiz merci olarak da görülmemelidir.

Bireysel başvuruda bulunabilmek için bazı koşullar mevcut olmalıdır. 6216 sayılı Kanun Geçici Madde 1/f.8'e göre 23.09.2012 tarihinden sonra kesinleşen kararlar bireysel başvuruya taşınabileceği gibi ihlâlın kaynaklandığı müdahale Anayasa md. 148 ve 6216 sayılı Kanun md. 45 uyarınca Türkiye Cumhuriyeti tarafından gerçekleştirilmelidir. 6216 sayılı Kanun md. 45/f.1'e göre bireysel başvuru yoluna ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve ek protokoller kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak başvurulabilir. 6216 sayılı Kanun md. 46/f.1'de güncel ve kişisel hakkına doğrudan müdahale edilmiş herkesin bireysel başvuruda bulunabileceği düzenlenmiştir. Anayasa md. 148/f.3 ve 6216 sayılı Kanun md. 45/f.2'ye göre bireysel başvurudan önce temel hak ve özgürlüklere haksız müdahale niteliğinde olan bu işlemlere ilişkin olarak ihlâllerin ortadan kaldırılması amacıyla yargı mercilerine başvurularak etkili, erişilebilir yollar ve olağan kanun yolları tüketilmelidir. Çalışmamızda vergi hukuku özelinde Anayasa Mahkemesinin; tüketilmesinin gerekli olduğunu değerlendirdiği şikâyet yolu, İYUK md. 10 ve 13 kapsamındaki başvurular, gümrük kanunu uygulamaları ve 6183 sayılı Kanun kapsamındaki haksız hacizlere ilişkin düzenleme ayrıca irdelenmiştir. 6216 sayılı Kanun md. 47/f.1'e göre nihai kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içerisinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmekte olup, Anayasa Mahkemesine göre bu süre nihai karara UYAP üzerinden erişildiği tarihten başlamaktadır. Bu aşırı şekilci uygulamanın hukukî belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırı olduğu söylenebilecektir. Elektronik ortamda yapılan tıklamanın kişinin karardan ve sonuçlarından haberdar olduğuna yönelik kabul, hak kayıplarına yol açabilmektedir. Kişi karara tıklamış ve karar yan sekmede açılmış, incelenmemiş olabilir. Kişinin şifresiyle başkası sorgulama yapmış olabilir. Kişiler karar

formatına uygun uygulama kullanmadan kararı görüntüleyemeyeceği gibi görüntülediği varsayımda işletim sistemlerine göre veya kullanılan programlara göre içeriklerde kaymalar veya yıldızlanmış alanlar olabilmektedir. Bu durumun gerçek bir öğrenmeye engel olacağı açıktır. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin bu uygulamasından dönerek kişilerin bireysel başvuru hakkının özüne zarar vermemesi gerekmektedir. Mahkemeye erişim hakkı bakımından çeşitli ihlâl kararları veren Anayasa Mahkemesinin başvurucuların mahkemeye erişim hakkını kısıtlayıcı nitelikte kararlar tesis ediyor olmasının dosya yoğunluğuyla veya başka bir sebeple makul görünmesi mümkün değildir.

Saymış olduğumuz şartlar birlikte sağlandıktan sonra açıkça dayanaktan yoksun olmayan, anayasal ve kişisel önemden yoksun olmayan başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinden geçeceği söylenebilir.

Anayasa Mahkemesi uyuşmazlık hakkında ihlâl tespit etmişse yeniden yargılama kararı verebileceği gibi doğrudan tazminat belirleyebilir veya başvurucuya genel mahkemelerde dava açma yolunu gösterebilir. Yeniden yargılama kararında, ihlâl mahkeme kararından kaynaklanıyorsa mahkemece re'sen yargılamaya başlanmalı ve ihlâlin durdurulması için gerekli işlemler yapılmalıdır. Mahkemeler Anayasa Mahkemesinin kararıyla bağlı olup ihlâl tespitinde yer alan hususlara riayet etmeli ve eksiklikleri gidermelidir. Yargı organları, bireysel başvuru yolunun işlevselliğini zedeleyecek ve etkisini zayıflatacak her türlü uygulama ve işlemden kaçınmalıdır. Aksi takdirde bireysel başvuru yoluyla ulaşılmak istenen amaç yerine getirilmemiş ve anayasal güvenceler zarara uğratılmış olacaktır. Anayasa Mahkemesinin ihlâl tespitinde bulunmuş olması yeniden yargılama neticesinde kararın başvuru lehine olacağı anlamına gelmemektedir.

Anayasa Mahkemesi ihlâl iddialarını makul sürede inceleyip sonuçlandırarak üstlendiği görevi yerine getirmeli ve yeni ihlâllere neden olmamalıdır. Bireysel başvuru yolunun etkinliğinin artırılması hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesine katkı sağlayacaktır. Hak ihlâllerinin önüne geçildiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin AİHM önünde önemli tazminatlara mahkûm edilmesi engellenmiş olacaktır.

Anayasa Mahkemesinin vergi uyuşmazlıklarıyla alakalı bireysel başvuru kararları incelendiğinde, uyuşmazlıkların; mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Mükellefler vergi mevzuatında düzenlenmiş olan idari çözüm yollarına başvurabilmekte veya idareyle daha sonrasında uyuşmazlık ortaya çıkmaması adına bazı hukuka aykırılıklara itiraz

etmekten kaçınabilmektedir. İdarenin belirlilik ilkesine aykırı ve keyfî uygulamaları mükellef haklarını ihlâl ederek vergi adaletini zedeleyebilmektedir. Mükelleflerin vergi uyuşmazlıklarına ilişkin nihai kararları bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine taşınması vergi uygulamasında birliğin sağlanmasına ve ihlâl oranlarının düşmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akad, Mehmet/Vural Dinçkol, Bihterin/Bulut, Nihat:** Genel Kamu Hukuku, 2017.
- Akdemir, Tuğçe:** “Vergi Hukuku Açısından Türk Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Yolu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 111, 2014, s. 255-278.
- Akyol Bulut, Öznur:** Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, 1. Baskı, Ankara 2020.
- Armağan, Abdullah:** “Vergi Yargılama Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu”, Scientific Journal Of Finance and Financial Law Studies, C. 2, S. 2, 2022, s. 85-98.
- Batı, Murat:** Vergi Hukuku (Genel Hükümler), 4. Baskı, Ankara 2024.
- Bayraktar, Mehmet:** Türkiye’de Vergi Uyuşmazlıklarının Bireysel Başvuru Yoluyla Çözümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2019.
- Candan, Turgut:** “Vergi Mükelleflerinin Bireysel Başvuru Yoluyla Anayasa Mahkemesince Korunması”, Fasikül Hukuk Dergisi, S.71, 2015, s. 7-20.
- Çetinel, Sebahat:** Vergi Hukuku Bağlamında Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Yolu, Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2019.
- Demiral, Pınar:** Vergi Yargılaması Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2023.
- Gümüşkaya, Gamze:** “Vergi Ödevlisinin Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvurusunun Kabul Edilebilirlik Koşulları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Vergi Hukuku Toplantısı Özel Sayısı), C. 17, S. 3-4, 2011, s. 33-57.
- Kaneti, Selim/Ekmekci, Esra/Güneş, Gülsen/Kaşıkçı, Mahmut:** Vergi Hukuku, İstanbul 2019.
- Kaymak, Özlem:** Türk Vergi Hukuku’nda Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Yolu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2022.
- Özbudun, Ergun:** Türk Anayasa Hukuku, Ankara 2017.
- Özyalçın, Özgenur:** “Vergi Uyuşmazlıkları İçin Anayasa Mahkemesine Yapılacak Bireysel Başvurularda Potansiyel Sorunlar”, Ankara

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 73, S. 1, 2024, s. 593-619.

Sarıaslan, Osman: “Anayasa Mahkemesi’ne Yapılan Bireysel Başvurularda Başvuru Yollarının Tüketilmesi Koşulunun Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili İdari Başvurular Ekseninde Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 34, 2018, s. 475-513.

Şen, Ersan/ Duymaz, Erkan: “Bireysel Başvuru Süresinin Hesaplanmasında “Uyap’tan Öğrenme” Kuralına Yönelik Eleştiriler”, Terazi Hukuk Dergisi, S. 201, 2023, s. 128-130.

Topçu, Kader Melis: Vergi Hukuku Özelinde Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Ankara 2020.

Tozduman, Gökhan: Vergi Uyuşmazlıkları ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2019.

Uygun, Esra: Vergilendirme Alanında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolunun Değerlendirilmesi ve Bursa İlinde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2015.

Uygun, Esra/Gerçek, Adnan: “Anayasa Mahkemesinin Vergilendirme Alanındaki Bireysel Başvuru Kararlarının Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 29, 2017, s. 167-191.

https://d.barobirlik.org.tr/2024/20240312_8yargipaketikarsilastirma.pdf, e.t. 02.09.2026.

AYM, 28.06.2022, B. No. 2019/40353, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

AYM, 14.01.2025, B. No. 2020/37475, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

AYM, 11.05.2023, B. No. 2021/13211, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

AYM, 06.02.2014, E. 2013/5554, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026)

AYM, 17.07.2014, B. No. 2014/505, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

AYM, 05.12.2017, B. No. 2014/5685, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).

AYM, 06.03.2024, B. No. 2022/41426, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).

-
- AYM, 22.01.2019, B. No. 2015/14612, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).
- AYM, 17.06.2026, B. No. 2022/86263, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 03.09.2026).
- AYM, 06.05.2026, B. No. 2021/35827, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 03.09.2026).
- AYM, 28.01.2026, B. No. 2023/86480, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).
- AYM, 16.02.2017, B. No. 2014/15990, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).
- AYM, 19.01.2022, B. No. 2020/376, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).
- AYM, 14.01.2014, B. No. 2013/2420, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 01.12.2016, B. No. 2014/2293, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 02.09.2026).
- AYM, 17.06.2026, B. No. 2022/106797, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 07.06.2018, B. No. 2014/8875, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 18.02.2026, B. No. 2021/54241, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 11.06.2024, B. No. 2021/60390, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 07.11.2019, B. No. 2016/12506, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 15.03.2022, B. No. 2019/2285, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 24.12.2025, B. No. 2023/54151, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).
- AYM, 15.05.2024, B. No. 2020/2750, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).
- AYM, 30.05.2019, B. No. 2015/19953, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 14.11.2018, B. No. 2015/4791, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).

-
- AYM, 07.11.2013, B. No. 2012/791, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 16.09.2025, B. No. 2021/62879, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).
- AYM, 12.06.2018, B. No. 2014/13899, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).
- AYM, 23.02.2016, B. No. 2013/8896, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 08.05.2014, B. No. 2013/596, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 31.03.2016, B. No. 2013/8986, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 01.02.2023, B. No. 2020/1107, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026).
- AYM, 21.05.2024, B. No. 2022/10471, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 30.06.2026)
- AYM, 15.10.2015, B. No. 2013/3963, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
- AYM, 20.02.2014, B. No 2012/603 (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026)
- AYM, 09.05.2019, B. No. 2015/278, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 04.09.2026).
- AYM, 28.06.2018, B. No. 2015/5293, (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 22.06.2026).
